

NOTITIE

DATUM: 9 oktober 2017
KENMERK: 17-0666/17.07225/JerBr
AUTEUR: drs. G.J. Brandjes
STATUS: concept (versie 1.0)
CONTROLE: ir. E.J.F. de Boer

Beoordeling habitat heikikker en zandhagedis Christinalust

Inleiding

Natuurbegraven Nederland is voornemens om op landgoed Christinalust (Figuur 1) binnen de daarvoor aangegeven plangrens een natuurbegraafplaats te ontwikkelen (hierna genoemd: 'het plangebied'; Figuur 2). In het kader van de Wet natuurbescherming heeft Bureau Waardenburg op basis van veld- en bronnenonderzoek beoordeeld welke effecten dit plan kan hebben op het voorkomen van de Habitatrictlijnsoort heikikker op en rond landgoed Christinalust en dan met name binnen het plangebied.

De levendbarende hagedis, die in een minder zware beschermingscategorie valt en daardoor ook minder zwaar getoetst wordt, is zijdelings meegenomen in het onderzoek.

Figuur 1. Globale ligging plangebied (rood omcirkeld) (bron: Eelerwoude 2015).

Figuur 2. Begrenzing plangebied (rood omlind) (Bron: Eelerwoude 2015; deze begrenzing is ook in 2017 nog actueel en wordt ook in het Inrichtings- en Beheerplan uit 2017 aangehouden).

Beschermingsstatus heikikker en levendbarende hagedis

De Wet natuurbescherming (Wnb) onderscheidt bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes: 'Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn' (Wnb § 3.1), 'Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn' (Wnb § 3.2) en 'Beschermingsregime andere soorten' (Wnb § 3.3). De eerste twee beschermingsregimes zijn vergelijkbaar met 'vogels' en 'Tabel 3' onder de voormalige Flora- en faunawet. In het 'Beschermingsregime andere soorten' staan soorten die voorheen in de Flora- en faunawet beschermd waren in zowel de Tabellen 1 en 2 als gedeeltelijk ook in Tabel 3.

Onder de Flora- en faunawet was de heikikker opgenomen in Tabel 3. Onder de huidige Wet natuurbescherming valt de heikikker onder het beschermingsregime van § 3.2 ('Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn'). De levendbarende hagedis was onder de Flora- en faunawet opgenomen in Tabel 2. Onder de Wet natuurbescherming valt de levendbarende hagedis onder het beschermingsregime van § 3.3 ('Beschermingsregime andere soorten').

Methodiek

Bronnenonderzoek

Voorafgaand aan de habitatkartering in het veld heeft bronnenonderzoek plaatsgevonden om de historische verspreiding van heikikker en levendbarende hagedis in het plangebied en de directe omgeving in beeld te krijgen. Hiervoor zijn atlassen, online databases (o.a.

waarneming.nl), eigen rapportages en informatie van derden gebruikt en is de NDFP geraadpleegd (op 28 september 2017). Vervolgens is een checklist opgesteld op basis van de habitateisen* van de heikikker waarmee in het veld de geschiktheid van het habitat voor deze soort ingedeeld is in 'geschikt', 'matig geschikt' of 'ongeschikt (land)habitat'; zowel binnen als buiten het plangebied. Voor de beoordeling van het habitat van de levendbarende hagedis is deze classificering niet gehanteerd en is uitsluitend gelet op 'potentieel habitat' *binnen* het plangebied.

Veldwerk

Het plangebied is op 27 september 2017 onderzocht [begin van de dag: 7/8 bewolking, heilig, wind Oost 2 en 13 graden Celsius; einde van de middag: onbewolkt; wind Oost 2; 18 graden Celsius]. Het terrein is hierbij vlakdekkend doorlopen waarbij op veldkaarten handmatig polygonen zijn getrokken rond de 'geschikt', 'matig geschikt' of 'ongeschikt' bevonden terreindelen en/of landschapselementen. Deze meeste van deze polygonen zijn tevens fotografisch vastgelegd.

Het gehele plangebied (Figuur 2) plus omgeving (globaal de driehoek Haimersweg – Windmolenweg – Landgoed Het Stroot) is bekeken op aanwezigheid van geschikt landhabitat voor heikikkers. Tevens zijn de enige twee wateren met eventuele potenties als voortplantingshabitat (het Zwarte Ven ten noordoosten het plangebied en het Bosven gelegen *binnen* het plangebied) beoordeeld. Naast 'geschikt' en 'matig geschikt' habitat zijn óók enkele percelen 'ongeschikt' habitat specifiek ingetekend en als zodanig benoemd (bijvoorbeeld recent afgeplagde percelen met een toekomstige natuurfunctie die momenteel nog te kaal zijn voor heikikkers en *buiten* het plangebied gelegen zijn). Niet ingetekende terreindelen en/of landschapselementen zijn per definitie ongeschikt bevonden (bijvoorbeeld dicht naaldbos zonder enige ondergroei, kort gemaaide graslanden etc.).

Behalve de habitatkartering met betrekking tot heikikkers is tijdens het veldbezoek tevens gelet op (sporen van) overige beschermde (Wnb), bedreigde (Rode Lijst) en anderszins karakteristieke soorten – in aanvulling op eerder veldwerk (De Boer, 2017). Zoals gezegd is met name ook gelet op (habitat van) levendbarende hagedis waarvan historische waarnemingen bekend zijn van het Zwarte Ven en de directe omgeving (zie onder).

Analyse

Na het veldwerk is van alle ingetekende polygonen een kaart vervaardigd (Figuur 3). Per genummerd polygoon op de kaart wordt de verkregen status ('geschikt' habitat etc.) in de volgende paragraaf kort toegelicht op basis van de korte beschrijvingen uit het veld, het fotomateriaal en de (land)habitateisen* van de heikikker.

[* Voor de habitateisen van de heikikker is o.a. gebruik gemaakt van De Jong & Vos (2009). In deze notitie worden deze habitateisen niet in algemene zin beschreven. In de toelichting per polygoon worden hooguit enkele terreinkenmerken genoemd op grond waarvan de status is verkregen. Daarnaast is gebruik gemaakt van het Kennisdocument Heikikker (BIJ12), voorheen de Soortenstandaard Heikikker]

Resultaten

Bronnenonderzoek

Op basis van bestaande gegevens uit atlanten, online databases (o.a. waarneming.nl) en de NDFF (geraadpleegd op 28 september 2017) kan gesteld worden dat landgoed Christinalust en het Zwarte Ven een kleine en zeer geïsoleerde populatie heikikkers herbergt, die de laatste decennia niet jaarlijks is vastgesteld en waarvan bovendien sinds 2006 waarnemingen ontbreken uit het Zwarte Ven en omgeving (t/m 2006: maximaal “enkele exemplaren”) en sinds 2010 tevens waarnemingen ontbreken van het Landgoed Christinalust zelf (laatste waarneming 2010: 25 individuen in het Bosven). Anno 2017 lijkt het Zwarte Ven (gelegen buiten het plangebied) in principe nog steeds geschikt voor het herbergen van een zeer kleine populatie heikikkers, maar is het Bosven (de enige historische vindplaats *binnen* het plangebied) ongeschikt voor heikikkers geworden door de inmiddels ontstane dichte rietkragen, het gebrek aan (overige) onderwatervegetatie, de steile beschaduwde oevers en vooral de huidige aanwezigheid van (grote) vis (tenminste karpers en voorns aanwezig = ongunstig voor het voorkomen van de meeste amfibieënsoorten waaronder heikikker). Conclusie: het Bosven / plangebied is momenteel ongeschikt als voortplantingsplaats voor heikikkers (ontbreken van waarnemingen de afgelopen zeven jaar is volgens verwachting). Het Zwarte Ven daarentegen (gelegen net buiten het plangebied) lijkt nog steeds geschikt, maar hiervan ontbreken inmiddels al bijna 12 jaar waarnemingen (de vraag is: betreft dit een ‘harde nul’ of is hier al bijna 12 jaar niet of nauwelijks onderzoek verricht?).

De dichtstbijzijnde omliggende populaties van de heikikker betreffen 1. het Rutbeek (een kleine populatie, verspreiding beperkt tot één km-hok) in zuidelijke richting op meer dan 5 km afstand (met de tussengelegen N18 en A35 als zware barrières), 2. de Hagmolenbeek (Beckum) in westelijke richting op ca. 7 km (een populatie waarvan in het voortplantingswater vele tientallen volwassen individuen en 100-en eiklommen worden waargenomen) en 3. het grensgebied Nederland – Duitsland ten oosten van Enschede op meer dan 7 km (een grote aaneengesloten populatie verspreid over ca. 10 km-hokken); net als de andere populaties volledig geïsoleerd van de Zwarte Ven-populatie vanwege de tussenliggende bebouwde kom van Enschede.

Het terrein rond het Zwarte Ven is leefgebied van de levendbarende hagedis. Van dit leefgebied zijn enkele waarnemingen bekend, waarvan de laatste stamt uit 2013. Op grond van het actueel aanwezige habitat wordt verwacht dat de soort hier nog steeds voorkomt.

De dichtstbijzijnde naburige populaties van de levenbarende hagedis betreffen 1. het Usselerveld op circa 4 km afstand in zuidelijke richting (met de tussengelegen N18 en A35 als zware barrières), 2. het Lonnekerveld in noordoostelijke richting op ca. 5 km (met het tussengelegen Twentekanaal, de spoorlijn Hengelo – Enschede en enkele bedrijventerreinen als zware barrières) en 3. het grensgebied Nederland – Duitsland ten oosten van Enschede op meer dan 7 km (een grote aaneengesloten populatie verspreid over ca. 10 km-hokken); net als de andere populaties volledig geïsoleerd van de Zwarte Ven-populatie vanwege de tussenliggende stedelijke gebied van Enschede.

Veldwerk – waargenomen (beschermde) soorten

Tijdens de habitatkartering van de heikikker zijn – ondanks de gunstige weersomstandigheden – geen amfibieën en reptielen (dus ook geen heikikkers respectievelijk levendbarende hagedissen) waargenomen en daarnaast slechts weinig soorten die niet óók reeds bekend waren uit het eerdere veldonderzoek (o.a. De Boer, 2017). Daarbij moet opgemerkt worden dat het Zwarte Ven zelf vrijwel droog stond (slechts enkele centimeters water in het midden van het ven). Evenwel werden ook in het omliggende landhabitat rond het ven en in het plangebied geen amfibieën en hagedissen waargenomen (bijvoorbeeld ook niet onder stammen, stronken, in greppels, langs bosranden en dergelijke).

Veldwerk – waarnemingen overige soorten

In het noordoostelijk deel van het plangebied en rond het Zwarte Ven zijn op 27 september 2017 diverse reeënsporen aangetroffen. Meest opmerkelijke waargenomen vogelsoorten betroffen: groene specht (noordoosthoek plangebied), buizerd (een lokaal ouderpaar met minimaal één 1e kalenderjaar jonge vogel in het bosperceel langs de zuidrand midden in het plangebied), ijsvogel (bij het bosven en op enkele plekken oostelijker langs de beek; wellicht steeds betrekking hebbend op hetzelfde territoriale broedpaar), matkop (Rode Lijst), goudhaan, vuurgoudhaan, kuifmees, zwarte mees (deze laatste vier soorten zijn indicatoren van opgaand bos met een groot aandeel naaldhout), appelvink, glanskop en boomklever (laatste drie soorten zijn indicatoren van landgoedbos met veel oude loofbomen). Alle op 27 september 2017 (bij gunstig weer) waargenomen insecten zijn (regionaal) algemeen: klein koolwitje, kleine vuurvlieder, Icarusblauwtje, dagpauwoog, atalanta, bont zandoogje, paardenbijter, bruine glazenmaker, bruinrode heidelibel, bruine sprinkhaan, ratelaar en krasser.

Veldwerk – kartering en analyse

De habitatkartering heeft geleid tot onderstaande kaart (Figuur 3). Onder de kaart wordt per 'polygoon' (per nummer) een korte toelichting gegeven op de weergegeven status (de typering slaat steeds op het *land*habitat, tenzij anders vermeld). Aansluitend wordt in "Effecten" en "Conclusie" verwoord wat dit in overkoepelende zin betekent voor de algehele betekenis van het plangebied voor heikikkers in relatie tot de plannen voor de realisatie van een natuurbegraafplaats.

Figuur 3. Habitatkaart heikikker plangebied Christinalust.

1. *Matig geschikt* – gedeelte ten zuiden van de Hofdijk betreft nog weinig begroeid natuurontwikkelingsgebied (foto links); gedeelte ten noorden van de Hofdijk is ruig kruidenrijk grasland met een begroeide greppel erlangs (foto rechts), afgescheiden van ongeschikt kortgemaaid grasland buiten het polygoon (noordzijde; zie achtergrond van de foto). Grootste deel van dit polygoon ligt *buiten* het plangebied.

2. *Geschikt* – vochtige, weinig beschaduwde ruigte met enige struweelvorming (berken- en grove dennenopslag) en veel pollen / zoden lang gras.
3. *Geschikt* – deels overgangshabitat op een perceelgrens met overgroeid hekje / greppel met “vochtvasthoudende” ruigte met veel hoge grassen.
4. *Ongeschikt* – natuurontwikkelingsgebied, maar een zeer open, zandig en (nog) nauwelijks begroeid gedeelte van het perceel (onvoldoende dekking).
5. *Matig geschikt* – geen landhabitat, maar een sterk beschaduwde dichtslibbende bospoel met weinig tot geen oeverbegroeiing (meer). Als voortplantingspoel toch niet geheel ongeschikt, maar mogelijk (hooguit) matig geschikt vanwege het ontbreken

van vis en de lokale aanwezigheid van enkele zonnige ondiepe gedeelten (met in het voorjaar wellicht enige onderwatervegetatie). Ligging buiten plangebied.

6. *Geschild* – zonnige aaneengesloten pitrusvegetatie met een vochtig, heterogeen en structuurrijk (dode takken, mospakketten en dergelijke) karakter. Ligging buiten plangebied.

7. *Matig geschild* – recent gerealiseerde kapvlakte. Nog weinig structuurrijke opgaande vegetatie (grazige ruigte) daarom, maar wel veel microreliëf (diepe bandensporen vol water; zie rechts voor op de foto), veel zoninval en hier en daar dekkinggevend structuren in de vorm van dode takken. Ligging buiten plangebied.

8. *Matig geschikt* – een meer open voortzetting van nr. 10 en door het meer zonnige karakter voorzien van veel hoge ondergroei in de vorm van berkenopslag en braam. Opslag echter wel erg dicht en (hierdoor) zijn weinig hoge ('vochtvasthoudende') grassen aanwezig. Door het dichte struweel bereiken weinig zonnestralen de bodem. Ligging buiten plangebied.
9. *Ongeschikt* – omliggend (landgoed)bos: schaduwrijk, weinig vochtige ondergroei, etc.
10. *Ongeschikt* – beschaduwde 'volwassen' (overwegend dennen)bos met relatief droge en/of spaarzame ondergroei.
11. *Ongeschikt* – beschaduwde 'volwassen' bosstrook met relatief droge en/of spaarzame ondergroei.
12. *Ongeschikt* – kort gemaaid grasland.

13. *Matig geschikt* – houtwal is 'geschikter' als landhabitat dan nr. 15 vanwege de geringere leeftijd van de bomen (feitelijk nog 'hoog struweel') en de daardoor meer weelderige ondergroei (hoge grassen) achter het hekje. Hierdoor vrij vochtige bodem. Ligging buiten plangebied.

14. *Ongeschikt* – kort gemaaid grasland.

15. *Ongeschikt* – beschaduwde 'volwassen' bosstrook (rechts op de foto) met oude loofbomen en een relatief droge en/of spaarzame ondergroei.

16. *Ongeschikt* – kort gemaaid grasland.

17. *Geschikt* – vochtig laag en open struweel (vooral wilde gage) met veel hoge grassen in de omgeving van het Zwarte Ven (ligging buiten plangebied). Optimale vochthuishouding in de grazige gedeelten. Weinig schaduwwerking door het omringende bos.

18. *Geschikt* – zie ook nr. 21. Op de foto is de overgang te zien van nr. 19/20 (zeer) 'matig geschikt' (linkerhelft foto: vegetatie te laag) naar 'geschikt' (rechterhelft foto) landhabitat: vochtige hoge grasvegetaties (veel dekking) met enige opslag van berk, etc. (maar nog niet teveel dichtgegroeid met struweel en daardoor voldoende zoninval). Eveneens omgeving van het Zwarte Ven (ligging buiten plangebied).

19. *Matig geschikt* – zie nr. 20. Iets droger nog dan nr. 20 en wat minder ondergroei door de schaduwwerking van tamelijk veel grove dennen. Eveneens omgeving van het Zwarte Ven (ligging buiten plangebied).

20. *Matig geschikt* – overwegend droge struikhei- (veel) en meer vochtige dopheidevegetaties (weinig) in de omgeving van het Zwarte Ven (ligging buiten plangebied). Veel droge zones echter met weinig grassen (zeggen, russen) en daardoor niet optimaal als landhabitat voor heikikker. Ruige randzones en delen met pijpenstrootje en wilde gagel het meest geschikt (veel vocht, veel dekking).

21. *Geschikt* – Zwarte Ven (ten noordoosten van het plangebied): op het moment van de foto (27 september 2017) vrijwel uitgedroogd, maar in het voorjaar in principe geschikt als voortplantingswater voor heikikkers met zeer geschikt landhabitat in de directe periferie (pijpenstrootje, structuurrijke vochtige mosvegetaties, wilde gagelstruwelen). Ligging buiten plangebied.

22. *Ongeschikt* – meest kale gedeelten van het terrein rond het Zwarte Ven (= buiten plangebied) en door het gebrek aan hoog gras, heide en laag struweel nauwelijks geschikt als landhabitat voor heikikkers.

23. *Matig geschikt* – door de relatieve openheid geschikter dan het omringende bos: meer zoninval, meer ondergroei, maar door de dominantie van berkenstruweel weinig vochtige hoge grassen. Ligging buiten plangebied.

24. *Ongeschikt* – beschaduwd ‘volwassen’ bos met relatief droge en/of spaarzame ondergroei.

25. *Ongeschikt* – kort gemaaid grasland.

26. *Matig geschikt* – grazige, open bosplek met hier een daar struweel. Weinig variatie in de ondergroei.

27. *Matig geschikt* – zie nr. 28. Zuidelijk deel van hetzelfde bosven.

28. *Matig geschikt* – het grote bosven (westelijk deel van het plangebied): voormalige voortplantingspoel van heikikkers (tot 2010). Nadien niet meer vastgesteld (wél onderzocht). Poel is momenteel nauwelijks geschikt voor heikikkers door aanwezigheid van grote vis (karper, voorn) en de dominantie van riet. Bovendien zijn de oevers steil en veelal sterk beschaduwd. Waterpartij is echter groot en herbergt mogelijk lokaal nog enkele zonnige en – langs de rand van of net buiten de rietkragen gelegen – ondiepe gedeelten met structuurrijke onderwatervegetatie die wellicht minder toegankelijk is voor vis (en daardoor kans kan bieden aan heikikkers). Evenwel hooguit ‘matig geschikt’.
29. *Matig geschikt* – flink beschaduwde oevers en bosrand langs de beek (die zelf geen geschikt voortplantingswater voor heikikkers is). Door flinke schaduwwerking, daardoor vrij spaarzame ondergroei en tamelijk droge (‘hooggelegen’) omstandigheden niet optimaal als landhabitat.
30. *Matig geschikt* – zie nr. 29 (voortzetting van hetzelfde habitat).
31. *Geschied* – zie nr. 32. Gunstig landhabitat in relatie tot de beek (die zelf geen voortplantingshabitat vormt) met iets meer struweelvorming dan nr. 32. Dit gedeelte ligt echter *binnen* het plangebied (nr. 32 erbuiten).

32. *Geschild* – natuurontwikkelingsperceel buiten het plangebied: gedeelte met een gunstige combinatie van vochtige ruigte, hoge grassen en enige jonge opslag, veelal in relatie tot de beek (die zelf geen voortplantingshabitat vormt, maar potenties van het polygoon als landhabitat zijn hoog, indien voortplantingswater / een populatie nabij aanwezig zou zijn = momenteel niet het geval). Ligging buiten plangebied.
33. *Matig geschild* – zie nr. 36. Soortgelijk gedeelte van natuurontwikkelingsgebied buiten het plangebied. Ligging buiten plangebied.
34. *Ongeschild* – natuurontwikkelingsgebied buiten het plangebied, maar een kaal, (nog) nauwelijks begroeid gedeelte van het perceel.
35. *Ongeschild* – natuurontwikkelingsgebied buiten het plangebied, maar een kaal, (nog) nauwelijks begroeid gedeelte van het perceel.

36. *Matig geschikt* – open perceel buiten het plangebied; zonnig, maar deels omgeven door hoog dennenbos. Dichte grasmatt, maar veel 'lage soorten' en weinig heterogeniteit in (de hogere) structuur. Ligging deels binnen en deels buiten plangebied.

37. *Matig geschikt* – gedeelte van natuurontwikkelingsgebied buiten het plangebied met (nu nog) minder ontwikkelde ruigte, hoge grassen, opslag dan in nr. 38 (en nr. 32). Ligging buiten plangebied.

38. *Geschikt* – natuurontwikkelingsperceel buiten het plangebied met vochtige ruigte, hoge grassen en jonge opslag (veel potentie als landhabitat, indien voortplantingswater / een populatie aangrenzend nabij aanwezig zou zijn = momenteel niet het geval). Ligging buiten plangebied.

39. *Matig geschikt* – zie nr. 37. Soortgelijk gedeelte van natuurontwikkelingsgebied buiten het plangebied. Ligging buiten plangebied.

40. *Matig geschikt* – relatief droog terreindeel binnen het plangebied, grenzend aan het open heideterrein rond het Zwarte Ven (buiten het plangebied). Door gebrek aan o.a. hoge grassen niet optimaal (als landhabitat) voor heikikker (relatief droog), maar wél het enige polygoon binnen het plangebied dat potenties heeft voor levendbarende hagedis (veel structuurrijke heide, nog niet teveel dichtgegroeid met opslag van berk en grove dennen en daardoor voldoende zonnig).
41. *Matig geschikt* – een haard van aderlaarsvaren. Redelijk veel dekking en vochtig habitat, maar ook relatief homogeen landhabitat.
42. *Matig geschikt* – een tweede haard van aderlaarsvaren. Redelijk veel dekking en vochtig habitat, maar ook relatief homogeen landhabitat.

43. *Ongeschikt* – natuurontwikkelingsgebied (ten zuiden van plangebied), maar momenteel nog te kaal en weinig begroeid om te kunnen fungeren als landhabitat voor heikikkers (onvoldoende dekking).
44. *Ongeschikt* – maïsakker.
45. *Matig geschikt* – lage berkenopslag met op zich geschikte (grazige) ondergroei, maar het struweel is al relatief dicht (en dominerend) en er is daardoor weinig sprake meer van zoninval op de bodem, diversiteit in de kruidlaag etc. Ligging buiten plangebied
46. *Ongeschikt* – maïsakker.

Effecten

Momenteel wordt voortplanting van heikikkers uitsluitend vermoed in het Zwarte Ven (in de bosvijver is voortplanting op dit moment uit te sluiten, vooral vanwege de aanwezigheid van grote vis). Landhabitat en overwinteringsplekken bevinden zich doorgaans in directe omgeving van de voortplantingswateren (vanaf de oeverlijn tot maximaal 300 meter rondom de poel, doorgaans veel minder); dat wil zeggen, indien het habitat hiervoor geschikt is. Aangezien het landhabitat rond het Zwarte Ven zeer geschikt is voor heikikkers wordt niet verwacht dat individuen van deze (kleine) populatie zich regelmatig en/of permanent ver buiten de zone van het Zwarte Ven en dus *binnen* de grenzen van het plangebied (>100 meter verderop) zullen begeven: ze vinden hun heil reeds in de eerste tientallen meters rondom de poel.

Binnen het plangebied is het landhabitat voor heikikkers veelal ongeschikt of matig geschikt. De weinige terreindelen die in principe 'geschikt' zijn bevonden als landhabitat voor heikikkers bevinden zich vooral buiten het plangebied, met name in of grenzend aan de natuurontwikkelingspercelen. Ook de twee 'geschikt' geachte terreindelen *binnen* het plangebied (de polygonen nr.'s 2 en 31) grenzen aan dergelijke 'nieuwe natuur'. Momenteel worden deze – in principe – geschikte terreindelen naar verwachting echter (nog) niet bewoond door heikikkers. De 'nieuwe' percelen bevatten namelijk (nog) geen potentiële voortplantingspoelen en liggen op ruime afstand van het Zwarte Ven. Hoewel reeds is toegelicht dat er geen reden is voor heikikkers om zich over grote afstand vanuit het Zwarte Ven te begeven, bevinden de in principe geschikte (nieuwe) terreindelen zich wél binnen de in de literatuur genoemde 1200 meter waarover dispersie (zoektocht van jonge dieren op zoek naar nieuw leefgebied) kan plaatsvinden. Dispersie en minder gericht 'zwerfgedrag' kan daarom in principe sporadisch verwacht worden in het grootste deel van het plangebied – waarbij de natuurontwikkelingsterreinen die aan het plangebied grenzen, permanent gekoloniseerd zouden kunnen worden als deze voorzien zouden zijn / worden van voortplantingspoelen – maar deze migrerende heikikkers zullen in de huidige situatie nergens permanent blijven, zolang er geen nieuwe poelen ontstaan en het landhabitat rond het Zwarte Ven zo geschikt blijft als in de huidige situatie. In het Inrichtings- en Beheerplan is aangegeven dat in de huidige weilandjes aan de westzijde van het plangebied enkel poelen worden aangelegd (zie Van Limpt, 2017)

De huidige oppervlakte *binnen* het plangebied is daarmee hooguit 'overlooptgebied' voor zwerfende heikikkers en geen voortplantingsgebied (Zwarte Ven) of overwinteringsgebied (directe omgeving van het Zwarte Ven: buiten plangebied). Het plangebied is daarmee geen kwetsbare 'vaste verblijfplaats' van de soort en de activiteiten van natuurbegraven (ophogen van het terrein, het graven en weer dichten van kleine grondoppervlakten etc.) zullen de soort niet verstoren en/of schaden. Onverhoopt aanwezige (rondzwerfende) exemplaren buiten de voortplantingsperiode of winterrust in het plangebied kunnen eenvoudig worden ontzien tijdens ophoog- of graafwerkzaamheden.

Hetzelfde geldt voor de levendbarende hagedis, echter met uitzondering van één terreindeel *binnen* het plangebied waar de soort mogelijk min of meer permanent voorkomt / kan voorkomen (polygoon nummer 40), op basis van bestaande gegevens en huidige terreinkenmerken. Dit laatste verdient nader onderzoek in de periode maart –

september, aangezien ook dit terreindeel op de rol staat voor ophoging en het creëren van graven. De levendbarende hagedis is echter – in tegenstelling tot de heikikker – geen Habitatrictlijnsoort en om die reden ook minder streng beschermd. Ontheffing is voor deze soort niet aan de orde, indien gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode.

Conclusie

Op basis van (historische) verspreidingsgegevens en de habitatkartering in het veld kunnen wezenlijke effecten van de geplande werkzaamheden – met name het lokaal ophogen van het terrein binnen de begrenzing van het plangebied en het natuurbegraven zelf – op Habitatrictlijnsoort heikikker worden uitgesloten. Er worden hooguit incidentele en tijdelijke interventies verwacht tussen genoemde activiteiten en individuele zwerfende heikikkers *buiten* kwetsbaar habitat (zijnde het voortplantingswater Zwarte Ven en/of winterverblijven in de directe omgeving van dit ven, *buiten* het plangebied) en buiten kwetsbare perioden (voortplantingsperiode en winterrust). Tijdens dergelijke sporadische interventies kunnen de eventueel aangetroffen actieve individuele heikikkers eenvoudig ontzien worden. Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van de heikikker worden niet overtreden; er hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd.

Voor de levendbarende hagedis kan het nodig zijn om te werken volgens een goedgekeurde gedragscode, indien mocht blijken dat het terreingedeelte (*binnen* het plangebied) direct ten zuiden van het polygoon 'Zwarte Ven' (*buiten* het plangebied) behoort tot actueel en permanent leefgebied van deze soort. Dit zal moeten blijken uit onderzoek in een daarvoor geschikte periode van het jaar. Mocht blijken dat de levendbarende hagedis inderdaad voorkomt binnen de grenzen van het plangebied, dan is – indien gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode – óók voor de levendbarende hagedis ontheffing van de Wnb niet aan de orde.

Literatuur

De Jong, T.H. & C.C. Vos, 2009. Heikikker *Rana arvalis*. In: Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. – Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

De Boer, E.J.F., 2017. Natuurtoets ontwikkeling Natuurbegraafplaats Christinalust, Enschede. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming. Rapportnummer 17-101. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Van Limpt, 2017. Inrichtings- en Beheerplan Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust. Praedium Coöperatie UA, Vught.

Voor vragen over deze notitie kunt u contact opnemen met G.J. (Jeroen) Brandjes.

Akkoord voor uitgave: Teamleider Bureau Waardenburg bv
F. van Vliet

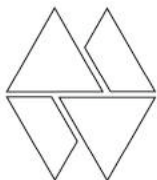
Paraaf:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Natuurbegraven Nederland

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl